

IŠČEM LAJF IN MOŽA MOJE ŽENE

Ze nekaj časa si igralca Ivo Ban in Iztok Valič (na sliki) prizadevata najti Moža moje žene v veliki dvorani doma Španski borci. Veliko nas je že prišlo, vendar se za nobeno nista odločila. Ob njunem iskanju smo se vsaj od srca nasmejale, pa naši spremljevalci tudi. Kdor

si predstave še ni uspel ogledati, potem ne ve, kolikokrat tedensko mora početi »tisto«, da o »onem« sploh ne govorimo. Predstavo si je na željo mnogih še mogoče ogledati, vendar priporočamo telefonsko ali osebno rezervacijo na Zaloški 61, v vaši neposredni bližini, ali po telefonu 14-04-183 oziroma 448-920. Kdor tarna, da v »lajfu« še ni bil (kje pa sploh je), ne ve, da se dogaja v KD Španski borci; poleg predstave, v galeriji, ob ponudbi kavarne in izbornih dobaviteljev domače kapljice, butične izbire sladkarij in jedać,



V četrtek, 24. marca je Kulturni dom Španski borci pripravil celodnevno prireditev, katere izkupiček je bil namenjen za akcijo DA BI SE VSAK OTROK RODIL ZDRAV. Dopoldne je bilo posvečeno najmlajšim obiskovalcem. (Fotografija Borut Krajnc)

ob vrhunski ponudbi likovnih in drugih izdelkov...

Običajno so ženske tiste, ki tarnajo, da jih fantje, partnerji, možje nikamor ne peljejo. Vabimo, da sedaj ženske, znanilke napredka in skrbnice za razgledanost domačega ognjišča, storijo ta korak in prevzamejo iniciativo, le telefon je treba dvigniti, za vse drugo bodo poskrbeli v kulturnem domu. Sama sem namerno to predstavo obiskala in si jo ogledala že drugič. Dodali so ji namreč »ogledalo« na zbir fotokopij časopisnih člankov in veleumnih obtožb (ki sodijo v prejšnje stoletje) na račun enega od igralcev, kar sta »zakrivila« samozvani pisateljici (v resnici sta samo soavtorici) listov v platnicah o tem, kako sta ustanjavljali neki CIDM. To »ogledalo« v predstavi me je pravzaprav ponovno nasmejalo do solz. Vsi tisti, ki se vsaj malo »spoznajo« na občinsko politiko in dogajanje, bi si morali to predstavo spet ogledati ravno zaradi tega »ogledala«. Pozornim gledalcem ta užitek zagotovo ne bo ušel. Če pa »lajfa« ne privoščite ne sebi ne svojim partnerjem, ga privoščite svoji mladini, naraščaju, otrokom, nečakom in vnucom ter jih pripeljite na vsakotedensko sobotno popoldne za mlade.

Verjamem, da se vam lokalna šamoprava ne po novem ne po starem nikakor ne približa, kultura se vam je vedno hotelo, le pustiti in spremljati jo morate. Da vam bo žal!? Nikakor!

DARJA GOGALA

OBVESTILO

Krajevna skupnost Vevče-Zg. Kašelj vabi dijakinje ali študentke, ki bi bile pripravljene enkrat tedensko čistiti prostore KS na Papiški trgu 17, da se oglasijo na tel. 483-711.

Ob 90. obletnici rojstva SREČKA KOSOVELA



V marcu, rojstnem mesecu Srečka Kosovela, se po svetlih hrastovih in bukovih gozdovih ter posekah v velikem številu razcvetijo bele podlesne veternice. Poleg svetlomodrih jeternikov so prve gozdne cvetlice, ki se razcvetijo po vsej Sloveniji in so znanilke prave pomladi.

V različnih krajih so jim ljudje dali različna imena. Pri nas veternicam rečemo tudi Marijine srajčke, drugod tudi Kristusove srajčke, mimike, srajčke in podobno. Srečko Kosovel pa jim je rekel velikonočnice. Ni jim namenil pesmi temveč kratek prozni spis od katerega objavljamo uvodni in zaključni odstavek.

»Velikonočnice so rože; sam čul sem o njih, pa se mi zdi, da jih poznam poblizu kakor najbolj znane cvetove naših tal. Kajti velikonočnice niso samo rože – so tudi misli, čustva, prošnje, molitve, strast, bolelost, samota in spomin. So lepe rože in rasto povsod, koder je že zatonila človekova stopinja. Greš naprej – trnje je preko poti, če pa se ozreš nazaj, se ti zdi, da dehti vsa pot od velikonočnic, prvih in ponosnih cvetov pomladi...«

In...

»Kadar cvetó velikonočnice, je srce bolno in veselo. S pomladjo se v človeku presnavljajo sokovi, mladi in živi; v srebrnem studencu si otré še poslednji sanjář sanje z očmi in se zastrmi v prebujenje. Prvo jutro razžge oči, ali drugi dan, če drugi dan zapoje srce s pomladjo. Sanje so samo še sanje o rasti in kipenju. Proč, o proč s temi trudnimi sanjami. Obrazi so strmeli, beli, bolni obrazi. Komaj so zažveli, so že ugasnili. Stopaj, človek, o, ponosno stopaj z velikonočnico trpljenja in ljubezni v srečo, in naj bo ta velikonočnica en sam daljen spomin, živel bo kakor iskreči se biser v prstumu neveste.«

P. S.

Podlesna veternica, kakršne trga deklica na sliki, spada v skupino anemon in je strupena. V ljudskem zdravilstvu so jo včasih dajali na revmatične ude in s tem pogosto povzročili hude poškodbe. Zunanje povzroča mehurje, notranje pa zastrupitve. Zato naj jih deklice ne trgajo za svoje mamicе, tudi za materin dan ne.

Besedilo in slika S. G.

NAŠ OBČAN JURIJ VEGA (1)

Po sredi 18. stoletja se je začel v zgodovini človeštva proces, ki ga označujemo z izrazom »industrijska revolucija« in mu dodajamo kot dopolnilo še oznako »znanstvena revolucija«. Prva od obeh revolucij se je začela z množičnim uvajanjem strojev, posebej še pogonskega parnega stroja in strojev za izdelovanje strojev, druga pa z doslednim merjenjem in preračunavanjem prejel kakovostno popisovanih in poznanih pojavov. Obe področji sta terjali vse več čim natančnejšega računanja, zato se je tedaj začel tudi pospešen razvoj primernih računskih pripomočkov, ki je v našem času privedel do množičnega pojavnega elektronskih računalnikov. Pred pojavom elektrotehnike in elektronike so poznali le mehanske računske stroje, temelječe v glavnem na zobniških prenosih in prestavah. Raje in uspešneje kot te nerodne naprave pa so uporabljali konec 16. stoletja izumljene in v začetku 17. stoletja prvič natisnjene logaritme. Z logaritmi je mogoče spreminjati zahtevnejše računanje v manj zahtevno: potenciranje in korenjenje v množenje in deljenje, ti operaciji pa v seštevanje in odštevanje. Vendar pa je bilo do srede 18. stoletja in še pozneje logaritme dokaj težko uporabljati, po eni strani zaradi njihove težke dostopnosti (prvotne naklade so pošle), po drugi pa tudi zaradi njihove nezadostne natančnosti in neprilagojenosti za množično uporabo. Prav na to področje je odločilno posegel matematik svetovnega slovesa in slovenskega rodu Jurij Vega, rojen v Zagorici nad Dolskim – tako da je naslov našega zapisa o njem povsem točen.

Zagorica je še zdaj majhna hribovska vas, v kateri se je bodoči matematik rodil v družini Vega verjetno 23. marca 1754; navada je bila, da so novorojenčke krstili takoj naslednji dan, o Jurijevem krstu v Moravčah 24. marca, točno pred 240 leti pa je ohranjen vpis v krstno knjigo: njegova botra sta bila Jera in Jožef Grilj, krstil pa ga je kaplan Jurij Fik. Družina je imela le dve tretjini grunta, ki bi ji omogočal kolikor toliko normalno življenje. Tako se je otepal z revščino, posebej še po smrti očeta Jerneja, ko je ostala mati Helena (rojena Maselj) sama s tremi hčerami in sinom

edincem. Ta je, takrat komaj šestleten, prevzel najtežja moška dela. Kljub trdemu delu na kmetiji je uspešno obiskoval pouk v moravškem župnišču, pri tem pa se je pokazala njegova velika nadarjenost, ki mu je odprla tudi vrata bogatih podpornikov in šestletne jezuitske gimnazije v Ljubljani.

Glavno mesto Kranjske je tedaj šlo okoli 10.000 prebivalcev. Jurij se je prebil med najboljše v razredu, ki ga je obiskoval skupaj s sošolcem in kasnejšim prvim slovenskim dramatikom Antonom Tomažem Linhartom. Po končani srednji šoli je nadaljeval šola-

nje na ljubljanskem liceju, očitno v matematičnotehnični smeri, saj se je po dveh letih študija ter odlično opravljeni diplomji zaposlil kot inženir pri regulaciji rek – predvsem pri plovnem urejanju Save in gradnji gruberjevega kanala ob Ljubljani. Pri teh delih je sodeloval pet let, očitno pa si je želel več, kot je mogel storiti v tedanjih ljubljanskih razmerah. In tako se je leta 1780, ko mu je bilo 26 let, odpravil na Dunaj, kjer je oblekel

topničarsko uniformo. Očitno so matematično in tehnično nadarjenemu in izšolanemu Vehi, ki je tedaj spreminil priimek v Vega, obljubljeni boljše razmere za življenje in strokovni napredek, saj so strokovnjake tega profila nadvse potrebovali, še posebej pri tedaj pospešeno izvajani modernizaciji topništva. Leto, ko je prešel iz Ljubljane na Dunaj, je posebej označevala smrt cesarice Marije Terezije, ki je dvignila Avstrijo na raven zgledne srednjeevropske velesile, nasledil pa jo je sin Jožef II., ki je bil po razsvetljskih nazorih še naprednejši, pri njegovem uvajanju pa manj uspešen od matere.

Vega je prevzel pouk matematike



Vegova spominska razglednica z matematikovim portretom, rojstno hišo v Zagorici (desno), moravsko cerkvi (kjer je bil Vega krščen) ter simboličnimi znaki njegovega vojaškega poklica in matematičnega dela

STOLETJA Rožanc ne obravnava nogometa kot nedeljski spektakel ali pozabo, temveč kot človeško resničnost, ki ni nič manj resnična od drugih naših resnic. Rožanc ugotavlja, »da je tudi nogometna igra utemeljena na kategorijah, kakršne so zmage in poraz, družba in posameznik, duh in telo, torej na kategorijah, ki so bile doslej zmerom povezane s tako ali drugačno vero v harmonijo in kot take prigranjenosti kulturi«. V krajšem spisu DUŠA MOŠTVA pa avtor govori o tako imenovanih virtuozi, od katerih je odvisna usoda nogometnega moštva in nogometne igre.

Jože Dekleva popisuje v sestavku GOLMAN V ŠIŠKI Rožančevu športno pot do mladega golmana do športnega funkcionarja. Na igriščih, ki komaj zaslužijo to ime, je fante iz Zelene jame, Sela in Most osvojila igra tako močno, da je Marjan Rožanc pozneje o športu, o igri razmišljal kot o zrcalni sliki življenja, se z njo sladkal, ob njej bogatel, trpel in z njo zvesto živel.

Žarko Petan v SPOMINU NA ŠPORTNIKA MARIJANA ROŽANCA poudarja, da se bo Marčija najbolj spominjal po njegovem pisanju, po romanih Ljubezen, Metulj, Hudodelci, pa tudi po igri Topla greda. Še najbolj pa je v Petanu živa Rožančeva podoba na teniškem igrišču ali za pingpong mizo, kjer sta se spoprijela v športnem boju, predvsem pa njegov nagajivi, skoraj deški nasmeh, s katerim je pospremil sleherni uspešni udarec. Omenimo še prispevek Toma Virka ŠPORTNI MISTIK MARIJAN ROŽANEC, v katerem razmišlja o Rožančevem odnosu do športa in njegovi predanosti nogometu. MKB

DEMON MARJANA ROŽANCA

Pri zasebni založbi Mihelač iz Ljubljane je izšla knjiga z naslovom DEMON MARJANA ROŽANCA. V njej so objavljena tri Rožančeva besedila, ki govorijo o športu, štirje drugi avtorji pa razmišljajo o Rožančevem športnem eseu in njegovemu nagnjenju do športnih dejavnosti. Prav gotovo izid knjige pri založbi Mihelač ni naključje. Jaro Mihelač je namreč zagotovil, da bo skušal publicirati vsa literaturo o Marjanu Rožancu, Rožančevu zapuščino in seveda ponatise njegovih del. Zbirka esejev Brevir nosi ime po eni od Rožančevih knjig esejev, po njem pa je tudi poimenovana vsakoletna nagrada za slovenski izvorni esej.

Marjan Rožanc v eseu DEMON IVA DENEVA piše o tem, kako Danev »košarkarski svet boja in tekmecev jemlje tako neumljeno zares, da se njegovo udeležbo v tem nečloveškem svetu slednjič lahko razločimo samo z njegovo človečnostjo, njegovo zagrizeno izganjanje vrednot z vrednotami, njegovo sovraštvo z nečim ljubezenskim, brezup z upanjem, njegovo dokazovanje pekla s prisotnostjo nebes«. Po mnenju Milana Dekleve, ki je napisal uvodni prispevek PLEMENITI DEMON ŠPORTA, je ta Rožančev esej eden najlepših in najprezretlivejših esejev v športu in usodi sodobnega človeka, napisanih v slovenskem jeziku. V MAŠI DVAJSETEGA

s fiziko in balistiko (naukom o streljanju) na dunajski topniški in pozneje specializirani kanonirski šoli. To so ustanovili posebej za usposabljanje častnikov pri možnarskih orožjih: topovih s kratko, strmo navzgor usmerjeno cevjo, tako da so njihovi izstrelki-bombe padali zviška na navadno z vrha bolj ranljive cilje. Leto dni po prihodu na Dunaj je bil Vega že podporočnik, tri leta pozneje poročnik in leta 1789 stotnik. Napredovanja si je prislužil predvsem z uspešnim poučevanjem, za katero je pripravil matematično-fizikalni učbenik in leta 1783 tudi prvi logaritmovnik. Leta 1787 se je poročil s češko plemkinjo Jožefo Švoboda, dve leti pozneje pa je izbruhnila vojna s Turki in Vega se je skupaj s svojim vojaškim oddelkom odpravil v boj za tedanje turško utrdbo – beograjski Kalemegdan.

V Beogradu je stotnik Vega leta 1789 poveljeval najtežjim možnarskim baterijam, ki so jim poverili odločilno vlogo v končnem napadu na kalemegdanske trdnjave. Toda njegove bombe niso zadevale ciljev. Zato se je odpravil na ogled v vmesni, izstrelkom z obeh strani izpostavljeni prostor, kjer se je zadržal tako dolgo, da so ga šli prestrašeni iskat – našli so ga zatopljenega v račune. Ko se je vrnil k svojim možnarjem, je dal navodila za učinkovitejši nabijanje in ustreznejši nagib cevi. Potem so najtežje bombe zadevale trdnjavo in končno prisilile turško posadko k vdaji. To je bil prvi večji vojaški uspeh Jurija Vege, vendar so si njegove zasluge – tako kot še večkrat pozneje – prilastili nadrejeni poveljniki. SANDI SITAR